

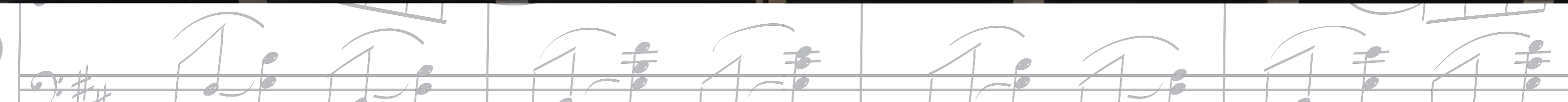

Virago Symphonic Orchestra speelt
vrouwelijk repertoire op Vrouwendag

De klank van vrouwen

Geen brandende bh's in de Koningin Elisabethzaal op de Internationale Vrouwendag, wel een protest met dezelfde bedoeling. Een symfonisch orkest waarvan de bezetting en het repertoire uitsluitend uit vrouwelijke artiesten bestaat, kaart op zondag 8 maart de gelijkheid van vrouwen binnen de klassieke muziek aan. Dat is de filosofie achter Virago Symphonic Orchestra. Het initiatief komt van Eline Cote (22), laatstejaars klassieke muziek aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen.

Tekst: Saskia Castelyns
Foto's: Victoriano Moreno

“Ik ben hier echt uit sympathie. Het is ook een supertoffe groep”

VIVIANNE SPIESSENS (44)

“Een vrouwenorkest klinkt écht anders. Het voelt emotioneler aan”

CERES LAUWERS (18)

“Blinde audities zouden een stap vooruit zijn tegen discriminatie”

MELANIE GRUWEZ (24)

Fier staat ze met haar contrabas achteraan, maar toch in het midden, van de orkestformatie. Het instrument is bijna groter dan zij, maar contrabassistes Eline aanschouwt haar ‘pupillen’. Het is de allereerste repetitie met de strijkers in De Witte Zaal van het Antwerpse Conservatorium. Eline Cote (22) uit Merksem is intussen al bijna een jaar bezig om het Virago Symphonic Orchestra op te richten, een symfonisch orkest met alleen vrouwen in de hoofdrol. Op Internationale Vrouwendag op zondag 8 maart treedt het orkest op in de Koningin Elisabethzaal in Antwerpen. Eline: “Dat wordt een machtig moment. Waar kan je een betere *celebration* voor vrouwelijke muzikanten houden dan in die zaal?”

In totaal zullen ze met 91 vrouwen op het podium staan, onder begeleiding van, jawel, een vrouwelijke dirigent. Maar waarom bestaat het orkest alleen uit vrouwen? Eline: “Ik wil aanklagen dat vrouwen ondervertegenwoordigd zijn in symfonische orkesten.” Als laatstejaarsstudente aan het Koninklijk Conservatorium van Antwerpen schreef Eline een thesis over seksisme binnen de klassieke muziek. Uit een enquête bleek dat 250 mannen én vrouwen toegaven dat er een probleem is binnen de klassieke muziek. “Vandaag is het beter, maar we blijven sterk ondervertegenwoordigd. In de top twintig van de meest vooraanstaande symfonische orkesten is slechts 31% vrouw. Slechts 21% van de be-

langrijke functies wordt door een vrouw bekleed. Hoe dat komt? Bij audities sta je meestal voor een volledig mannelijke jury en dan word je niet altijd beoordeeld op basis van je muzikaal talent. Dat zijn daarom geen #MeToo-toestanden, maar het gaat veeleer om een grote stereotypering van muziekinstrumenten. Een harp is voor meisjes, een trompet hoort bij jongens.”

Al is daar volgens Eline Cote nog een andere reden voor. “Weinig mannen kiezen voor de harp omdat je dan snel als een stereotiepe homo wordt gezien. Maar het mag niet bij de harp alleen blijven. Het is vooral de bedoeling om bij elk instrument vrouwen op gelijke voet te krijgen. En ook in elke rol. “Die van dirigent of componist is doorgaans ook mannelijk. Daarom spelen wij alleen muziek van vrouwelijke componisten. Wist je overigens dat tot de Tweede Wereldoorlog vrouwen zelfs niet toegelaten waren in een klassiek orkest?”

Dit orkest wordt geleid door de Antwerpse dirigente Pascale Van Os, die zelf al meermaals ondervond dat je als vrouwelijke orkestleider niet altijd gerespecteerd wordt door de muzikanten. “Ik merk wel dat er de jongste twee jaar veel inspanningen worden geleverd om vrouwelijke dirigenten meer kansen te geven. Zo werd ik vorige zomer geselecteerd om mee te doen aan de masterclass orkestdirectie voor alleen vrouwelijke dirigenten in het Royal Opera House in Londen. Maar op dit moment staat toch slechts 5% vrouwen aan het hoofd van een professioneel orkest. Ik ben wel blij dat er dit seizoen twee Belgische orkesten, het Antwerp Symphony Orchestra en Symfonie Orkest van Vlaanderen, een vrouwelijke chef-dirigent hebben aangenomen.”

Chaotisch leven

Het Virago Symphonic Orchestra repeteert in Antwerpen en toch zijn er ook vrouwen uit Namen, Limburg, West- en Oost-Vlaanderen. Ook de leeftijden zijn gevarieerd. Luth Van Gaver (63) uit Sint-Job-in-'t-Goor is als muzikante officieel met pensi-

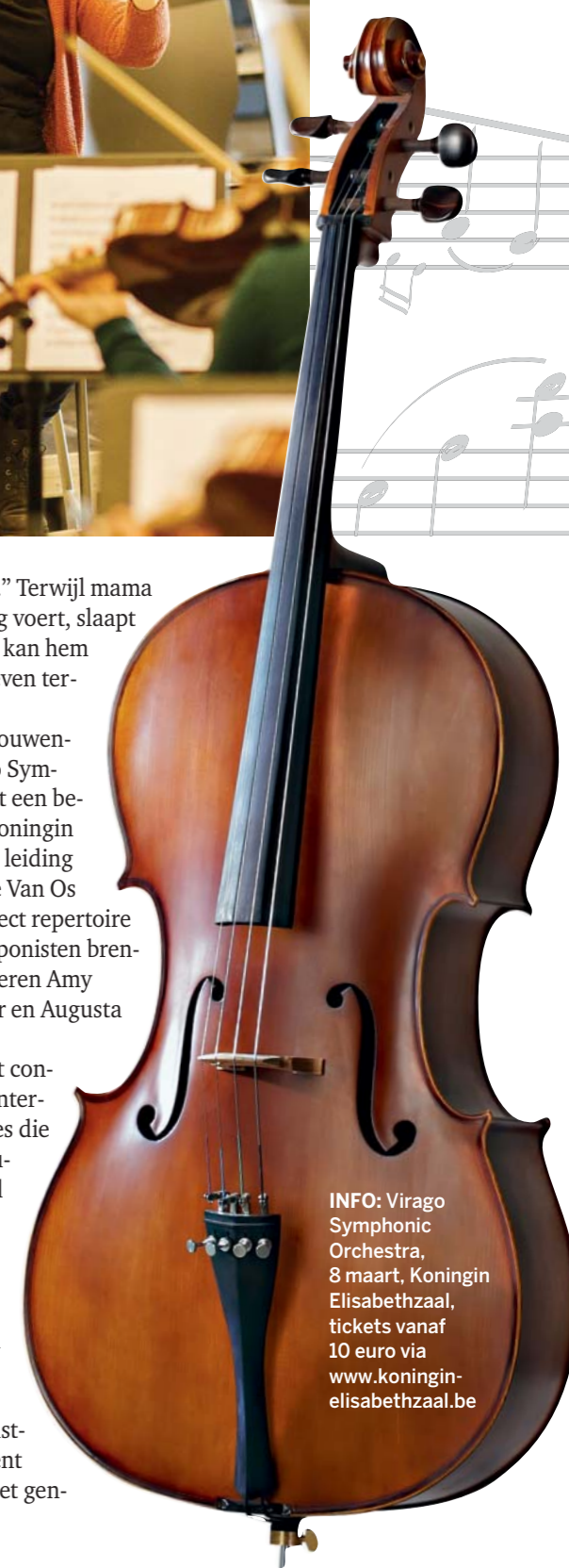
oen, maar ze speelt nog geregeld bij een zigeunertrio en luistert zo feesten op. “Ik ben na mijn studies gestart in de opera en ben uiteindelijk les gaan geven in de kunsthumaniora van het Lemmensinstituut in Leuven. Je kent het wel, voor de kinderen. Muzikanten hebben zo’n chaotisch leven. Pas op, dat geldt voor veel vrouwen. Kinderen komen vaak voor een carrière, maar ik ben wel altijd blijven spelen en heb behoorlijk veel meegemaakt. Van opmerkingen als ‘moet jij niet achter de kookpotten staan’ tot een fotograaf onder mijn rok. Mensen vroegen me ook constant wat mijn beroep was en ik werd er meestal negatief op aangesproken. Ik kan met recht en rede zeggen dat ik als muzikant niet gerespecteerd werd.” Daarom vond Luth het zo belangrijk om zich bij deze groep aan te sluiten. “Gelukkig is het intussen verbeterd. Je ziet bijvoorbeeld meer vrouwelijke dirigenten dan vroeger. Maar er is nog werk aan de winkel. Ook in de band van Bart Peeters speelt geen enkele vrouw mee.”

De jongere Isabel Dhalé (18) uit Turnhout studeert viool aan het conservatorium en hoorde van het initiatief. “Ook al heb ik zelf niet meteen een negatieve ervaring gehad, het concept sprak me aan. Want de discriminatie is er. En zoiets moeten we in 2020 aankaarten. Ik hoop dat onze actie iets kan veranderen.”

Emotioneler en zachter

Niet alleen de muzikanten van het orkest zijn vrouwelijk, maar ook de muziek. Alleen partituren van vrouwelijke componisten liggen op de pupiters. “Ik voel dat precies, dat de muziek door een vrouw geschreven is”, reageert Ceres Lauwers (18) uit Antwerpen. “Misschien omdat ik het weet, maar voor mij voelt het emotioneler en zachter aan. Ik had nog nooit een vrouwenorkest horen spelen. Het klinkt écht anders.”

Ceres studeert aan het conservatorium in Brussel. “Ik moet toegeven dat ik voor dit project al wat lessen gespijbeld heb”, lacht ze. Haar grootste verba-

Het Virago Symphonic Orchestra repeteert onder leiding van dirigente Pascale Van Os.

Van boven naar onder: Isabel Dhalé (18), Luth Van Gaver (63) en Charlotte Saelemaekers (34) met haar zoontje Elyas in een draagdoek. "Ik kan hem zelfs borstvoeding geven terwijl ik viool speel."

zing was misschien wel dat er behoorlijk wat vrouwelijke componisten zijn, maar dat ze er zelf maar één kende: de zus van Felix Mendelssohn, Fanny. "Die vrouw was enorm getalenteerd, maar alleen haar broer is bij het brede publiek bekend. Dat kan toch eigenlijk niet."

Blinde audities

Het feit dat veel vrouwen willen meespelen in het Virago Symphonic Orchestra toont aan dat de materie hen na aan het hart ligt. "Ik ben sowieso wel een feministe en vind dit een belangrijk thema", vertelt Melanie Gruwez (24) uit Antwerpen. "Ik heb zelf gelukkig nog niets negatiefs ervaren, maar ik herken het probleem. Blinde audities zouden een stap vooruit zijn. Dat kan discriminatie voorkomen." "Ik vind dit initiatief ook wel grappig. De meeste symfonische orkesten bestaan alleen uit mannen. Wel, laat het nu maar eens aan de vrouwen. Hoewel we daar dan weer de mannen mee uitsluiten", lacht ze. "Ik heb wel bewust gekozen voor een vrouw om les van te krijgen aan het conservatorium in Brussel. Vrouwen hebben andere invalshoeken in lesgeven." De kans bestaat inderdaad dat mannen het project van Eline seksistisch vinden. "Maar mannen krijgen al veel meer kansen om op grote, fantastische podia te spelen", argumenteert Eline. "Ik wil vrouwelijke muzikanten diezelfde kansen geven. In een ideale wereld is dit orkest op een dag niet meer nodig en kunnen we er gewoon mee stoppen. Maar zolang de verdeling niet gelijk is, doen we voort. Dit project bewijst vooral dat muzikaal talent en expressie niet

gepaard gaan met gender." Vivianne Spiessens (44) uit Antwerpen speelt ook mee in het Virago Symphonic Orchestra. "Het toffe is dat iedereen een persoonlijke reden heeft om hier te zijn. Ik heb de evolutie gezien. Het is pas sinds kort dat vrouwen in grote orkesten ook een plek krijgen. En de solistes zijn dan meestal de allermooiste, met een gigantische galajurk", lacht ze. "Ik ben hier echt uit sympathie. Er mag wel wat bewustwording komen. Pas op, in het begin vond ik het wat vreemd om met zo veel jonge muzikanten te spelen, maar dat valt erg goed mee. Het is een supertoffe groep. Het cliché dat vrouwen niet kunnen samenwerken, is bij deze ook meteen ontkracht."

Toch één man

Hij was bijna aan ons oog ontsnapt. Gewikkeld in de draagdoek rond zijn mama, Charlotte Saelemaekers (34) uit Geel. De één maand oude Elyas laat zich niet van de wijs brengen door de strijkstok van mama boven zijn hoofdje. "Baby's kunnen zich echt volledig afsluiten", weet Charlotte. "Maar als de blazers er bijkomen, ga ik toch iets beschermend op zijn oortjes zetten." Eigenlijk is Charlotte hét voorbeeld van wat Eline probeert te bereiken. Omdat Charlotte haar zoontje meeneemt naar de repetities, hoeft ze niet 'thuis aan de haard te zitten.' "Ik vind het heel belangrijk dat de stem van vrouwen gehoord wordt", zegt Charlotte. "Ik heb al gemerkt dat mannen zich soms geïntimideerd voelen door jonge, zelfzekere vrouwen. En dus ook door jonge, zelfzekere muzikantes. In de meeste gevallen reageren

ze daar erg slecht op." Terwijl mama Charlotte haar betoog voert, slaapt Elyas rustig door. "Ik kan hem zelfs borstvoeding geven terwijl ik viool speel." Op Internationale Vrouwendag debuteert Virago Symphonic Orchestra met een benefietconcert in de Koningin Elisabethzaal. Onder leiding van dirigente Pascale Van Os zal het orkest een select repertoire van vrouwelijke componisten brengen, zoals onder anderen Amy Beach, Marga Richter en Augusta Holmès. De opbrengst van het concert gaat naar twee internationale organisaties die vrouwenrechten steunen: het Global Fund for Women en HeForShe. Voorlopig gaat het om een eenmalig optreden, maar Eline heeft ook een vzw opgericht die aandacht vraagt voor seksisme in kunstprojecten, "want talent heeft op zich niets met gender te maken". ■

INFO: Virago Symphonic Orchestra, 8 maart, Koningin Elisabethzaal, tickets vanaf 10 euro via www.koningin-elisabethzaal.be